

Estudi del
Retorn Social
de la Inversió
de la Fundació Tutelar de
les Comarques Gironines

Índex

Presentació	4
1. La metodologia RSI i les fases de l'estudi	6
2. Impactes generats per la Fundació	7
3. Ràtio de Retorn Social de la Inversió (RSI)	8
4. Impactes i retorns. Anàlisi del valor social generat	8
4.1. Els retorns directes	10
4.2. Els retorns indirectes	10
5. Impactes i retorns socials destacats	11
5.1. Aplicació de polítiques inclusives principalment adreçades als usuaris amb problemàtiques de salut mental, addiccions o trastorns de conducta	11
5.2. Millora de l'autonomia dels usuaris	13
5.3. Estalvis i Ingressos addicionals de les famílies dels usuaris	13
5.4. Estalvi per disminució de necessitats psicoterapèutiques	14

Estudi del Retorn Social de la Inversió

de la Fundació Tutelar de les Comarques Gironines

Edita: **Fundació Tutelar de les Comarques Gironines**

Desembre de 2016

Realització de l'estudi

Innovació i Recerca
Social i Sociosanitària

Registre Fundacions 1817

Registre Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya S05710

Registre de Grups d'Interès de l'Administració de la Generalitat i del Sector Públic. Número d'indicador 315.

Presentació

La Fundació Tutelar de les Comarques Gironines té com a objectiu principal defensar, promoure, desenvolupar i estendre els drets de les persones que pateixen malalties mentals, deficiències cognitives relacionades amb l'envel·liment o una discapacitat intel·lectual, al mateix temps que ajuda aquestes persones a perseguir el seu benestar, assegurar la seva dignitat i preservar la seva autonomia a través de la protecció legal i el suport social.

Per tal d'aconseguir tots aquests propòsits, la Fundació utilitza les figures de protecció contemplades a l'ordenament jurídic (tutela, curatela, administració patrimonial, assistència, poders preventius, patrimoni protegit, etc.). En la majoria dels casos, la Fundació intervé per designació judicial, però cada vegada hi ha més famílies i serveis de l'administració que acudeixen a la Fundació per obtenir assessorament sobre el tipus de protecció més adient per a cada cas.

Des de l'inici de la seva activitat (11 d'abril de 2003), la Fundació ha exercit càrrecs tutelars respecte més de 1.200 persones, de les quals 720 eren vigents el 2015 (any de l'estudi) i 785 a 31 de desembre de 2016. El 49% correspon a persones amb trastorn mental sever; el 27% té una discapacitat intel·lectual; el 19% una demència, mentre que el 5% restant correspon a persones amb un diagnòstic complex i de difícil classificació. L'heterogeneïtat en la tipologia d'usuaris ha estat una de les característiques principals de l'aplicació de la metodologia SROI (Social Return on Investment) a la Fundació, donat que les inversions i els retorns econòmics i socials són diferents en funció d'aquest factor.

Per dur a terme el servei a les persones, la Fundació s'estructura en quatre grans àrees interrelacionades: àrea de direcció, àrea social, àrea patrimonial i econòmica i àrea jurídica. La Fundació promou el suport social i la intervenció terapèutica destinant el 70% dels seus recursos humans (69 professionals en total) a l'àrea social.

L'organització i mètodes de treball de la Fundació estan condicionats per la normativa relativa a Fundacions, la regulació sectorial i la legislació civil (Codi civil de Catalunya i Llei d'enjudiciament civil, principalment) i al mateix temps, per la Convenció dels drets de les persones amb discapacitat de les Nacions Unides. Arran d'aquesta Convenció i les prevencions que aquesta fa quant als drets de les persones amb discapacitat, l'activitat de la Fundació dona suport a les persones mitjançant la seva plena inclusió en la societat i el respecte a la seva voluntat i preferències.

Aquest document recull els resultats principals de l'Estudi del Retorn Social de la Inversió de la Fundació, que són fruit de l'aplicació de la metodologia SROI (Social Return on Investment), en català RSI (Retorn Social de la Inversió), a l'activitat de la Fundació Tutelar de les Comarques Gironines durant el 2015. L'RSI ofereix una quantificació del valor social generat per l'entitat. És un mètode de comprensió, mesura, gestió i comunicació del valor econòmic, social i ambiental que genera una organització. La metodologia analitza de manera quantitativa i qualitativa el procés de generació de valor social del projecte. L'RSI és una metodologia innovadora, d'origen nord-americà, àmpliament utilitzada pels països anglosaxons i contrastada a nivell mundial.

De manera resumida, aplicar el mètode RSI consisteix a conèixer la situació inicial o immediatament anterior al projecte i en utilitzar indicadors (que es puguin mesurar en termes econòmics) per descriure com ha canviat la situació per a tots aquells que hi tenen relació, per causes atribuïbles a la intervenció avaluada.

L'RSI es planteja com una anàlisi ex-post de l'activitat duta a terme i abasta tota l'activitat del servei. El valor generat en un exercici és representatiu del valor social generat en anys posteriors a l'estudi atès que, com es podrà inferir dels resultats, hi ha proporcionalitat amb el nombre d'usuaris atesos, sempre que la Fundació continuï treballant amb els mateixos procediments i criteris.

1. La metodologia RSI i les fases de l'estudi

Figura 1.
Fases de la metodologia RSI

Per a la seva realització s'han dut a terme 19 sessions de treball, 3 entrevistes individualitzades i un qüestionari en línia amb els diferents grups o agents d'interès durant el 2016. Mitjançant tècniques d'anàlisi qualitativa, el treball exploratori amb els grups ha identificat quins canvis ha generat l'activitat de la Fundació. L'exercici ha evidenciat punts forts i oportunitats de millora, basats en tots els impactes que els grups d'interès han aportat.

A més, el treball ha servit per dotar d'indicadors estratègics a l'entitat. En la realització de l'estudi van participar un total 132 persones. La taula següent resumeix els grups d'interès i el treball de camp realitzat durant l'estudi.

Grup d'interès	Sessions	Participants
Treballadors de l'estructura de la Fundació (àrees social, jurídica i patrimonial-econòmica)	2+1 qüestionari en línia	11(+42 respostes al qüestionari)
Equip directiu (àrea de direcció)	1	8
Usuaris (persones amb trastorn mental, discapacitat intel·lectual o deteriorament cognitiu)	6	36
Famílies	3	22
Professionals externs i entitats col·laboradores	6	23
Administració (Departament de Treball, Afers Socials i Famílies)	1	1
Entorn comunitari	recull de premsa	
Total	19	132

Taula 1. Grups d'interès i treball de camp realitzat

2. Impactes generats per la Fundació

Canvis (impactes) identificats pels diferents grups d'interès:

Equip directiu i treballadors de les àrees social, econòmica i patrimonial i jurídica

- IMPACTE 1. **Millora del benestar** deguda al creixement personal i al reconeixement professional i social.
- IMPACTE 2. **Increment de la formació** transversal i multidisciplinària i de les capacitats professionals. Major sensibilització respecte als col·lectius vulnerables.
- IMPACTE 3. **Estabilitat laboral i econòmica.**
- IMPACTE 4. **Increment de l'estrès i de les patologies associades.**

Usuaris

- IMPACTE 5. **Millora del benestar** a nivell psicològic.
- IMPACTE 6. **Recuperació o millora de la xarxa afectiva.**
- IMPACTE 7. **Increment de les capacitats** per al desenvolupament de la vida independent i comunitària.
- IMPACTE 8. **Pèrdua de control** sobre el capital i els recursos propis.

Famílies d'usuaris

- IMPACTE 9. **Millora del benestar** a nivell psicològic.
- IMPACTE 10. **Increment del temps disponible.**
- IMPACTE 11. **Pèrdua de control** sobre el capital i recursos del familiar tutelat.

Professionals externs

- IMPACTE 12. **Increment del volum de negoci**, de la cartera de serveis i del nombre de clients.
- IMPACTE 13. **Formació i sensibilització.**
- IMPACTE 14. **Increment del benestar.**
- IMPACTE 15. **Increment de la qualitat professional.**
- IMPACTE 16. **Increment de la visibilitat.**

Administració pública

- IMPACTE 17. **Aparició d'un referent** i model en l'enfocament del servei de tutela.

Taula 2. Impactes identificats per a cada grup d'interès

L'impacte en l'entorn comunitari es va mesurar a través de les aparicions en els mitjans de comunicació durant el 2015.

3. Ràtio de Retorn Social de la inversió (RSI)

L'abast dels impactes evidenciats pels grups d'interès es mesura a través d'indicadors significatius i aquests es monetitzen per associar un valor monetari a la generació de valor social que ens permeti calcular la ràtio de retorn social —RSI.

La ràtio de retorn de 4,69 €/1€ és una mostra de l'elevat valor social que crea l'activitat de la Fundació. Tal i com s'analitza en detall més endavant en aquest informe, l'enfocament metodològic basat en la garantia dels drets i les preferències de les persones amb necessitats de suport ha propiciat un abordatge dels casos fonamentat en la promoció de la integració social dels beneficiaris.

El resultat més significatiu és la **transformació de serveis d'atenció vinculats a serveis de l'àmbit institucional en serveis de protecció i inclusió de les persones dins l'entorn comunitari. Aquest fet provoca un fort impacte en l'estalvi de recursos públics**, en comparació amb l'aplicació de polítiques tradicionals d'atenció a les persones amb discapacitat.

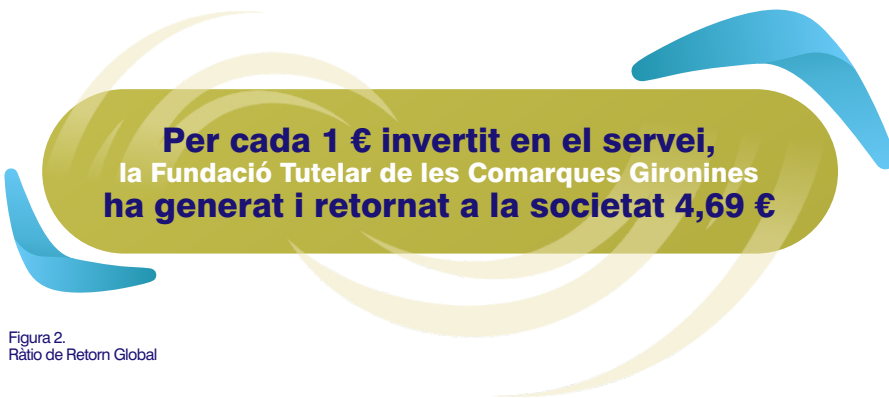

Figura 2.
Ràtio de Retorn Global

4. Impactes i retorns. Anàlisi del valor social generat

La ràtio RSI és la suma dels retorns que afecten als diferents grups d'interès.

Un concepte interessant a destacar en l'anàlisi RSI és que un impacte que afecta a un grup d'interès (p.ex.: increment de les capacitats per al desenvolupament de la vida independent i comunitària dels usuaris) pot provocar retorns en forma d'estalvi o benefici a un altre actor (estalvi per a les administracions públiques per la reducció en la intensitat de prestació de serveis de suport a l'autonomia).

Així, resulta convenient analitzar els impactes i el valor social generat en funció del

perceptor dels retorns. **La distribució de les ràtios de retorn per perceptors** es pot veure en el gràfic i en la taula que es mostren a continuació:

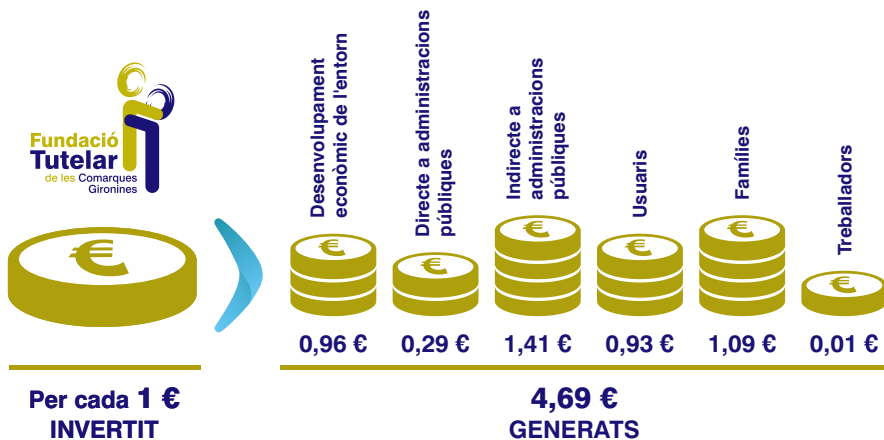

Figura 3. Distribució de les ràtios de retorn en funció del perceptor

La taula següent resumeix el **valor generat i la taxa de retorn per a cadascun dels perceptors** de l'estalvi o benefici directe i indirecte que genera l'activitat de la Fundació.

	Valor generat (€)	RSI (€/€)
Retorn a les administracions públiques	3.915.246,70	1,70
Retorn directe a les administracions públiques	663.160,62	0,29
Retorn indirecte a les administracions públiques	3.252.086,08	1,41
Retorn a l'entorn comunitari (dinamització econòmica)	2.214.024,60	0,96
Retorn directe a l'entorn comunitari	1.469.977,13	0,64
Retorn indirecte a l'entorn comunitari	744.047,47	0,32
Retorn indirecte als usuaris	2.133.886,46	0,93
Retorn indirecte als familiars dels usuaris	2.516.756,62	1,09
Retorn indirecte als professionals externs	5.368,42	0,00
Retorn indirecte als treballadors	11.700,00	0,01

Taula 3. Distribució del valor generat i de les ràtios de retorn per perceptor

En una segona classificació dels impactes mesurats, presentem de manera diferenciada els impactes que retornen de manera directa (com ara l'IRPF dels treballadors o el volum de contractació de serveis especialitzats) i els retorns en forma d'estalvi o indirectes (no consum de prestacions, copagaments, etc.).

La figura següent mostra el **valor generat per cada euro invertit en funció de si les contribucions són directes o indirectes**.

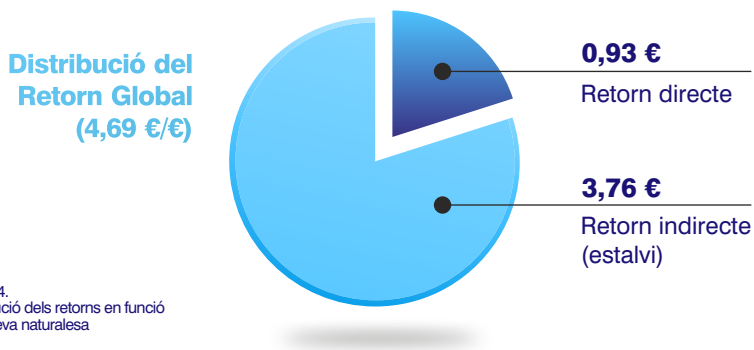

Figura 4.
Distribució dels retorns en funció de la seva naturalesa

4.1. Els retorns directes

La primera subpartida inclou les aportacions a la Seguretat Social a càrrec de la Fundació, el pagament de l'IRPF, l'IVA, la Seguretat Social a càrrec del treballador i el pagament d'altres impostos de caràcter local. El resultat és que per cada euro invertit, **la Fundació retorna a les administracions públiques 0,29 € de manera directa**.

La segona partida de retorn directe comprèn la contractació de serveis i la compra dels productes necessaris per a la realització de l'activitat de la Fundació, així com els salaris dels treballadors. **La ràtio de retorn o contribució al desenvolupament econòmic de l'entorn és de 0,64 €.**

Com es pot apreciar, es retorna pràcticament i de manera directa la totalitat de la inversió realitzada.

4.2. Els retorns indirectes

Un dels principals objectius de l'estudi és posar de relleu quins beneficis socials i estalvis genera l'activitat de la Fundació. **Es tracta de mesurar en termes econòmics tots aquells impactes extrafinancers que es generen i que per tant no estan reflectits de manera directa en el balanç econòmic de l'entitat. El valor extrafinancer generat suposa un retorn de 3,76 € per cada euro invertit.**

Per cada euro que es deixa d'invertir en el servei, les administracions, les famílies, els usuaris i en general el teixit social haurien d'aportar 3,76 € com a contraprestació.

Com es pot apreciar a la taula 3, **les administracions públiques s'estalvien 1,41 € per cada euro que inverteixen en el servei que presta la Fundació Tutelar de les Comarques Gironines**. La xifra monetària correspon a 3.252.086,08 € per any.

L'estudi de Retorn Social de la Inversió també posa de manifest **estalvis com ara les prestacions per atur** que l'administració hauria de pagar, si el servei no es realitzés, **als treballadors de la Fundació i als treballadors dels serveis contractats (0,30 €/1€)**. També evidencia un **estalvi en la disposició de recursos públics per a la formació continuada, ja que els treballadors manifesten haver-se format i capacitat en les diferents àrees de la Fundació** en raó del treball en equip i del seguiment integral que es fa dels casos.

Els treballadors de la Fundació se senten orgullosos de la feina que fan. Han desenvolupat les seves capacitats per treballar de manera transversal i en equip. No obstant això, els agents socials manifesten patir estrès per excés de casos a gestionar alhora, i per tant ocasionen despeses degudes a la necessària reparació emocional. Per tant, sembla adient que les administracions públiques intensifiquin el seu suport al servei si es vol mantenir un estàndard de qualitat elevat.

Com a retorns indirectes, cal comptabilitzar els que han rebut els professionals externs que col·laboren amb la Fundació, en termes d'**increment del cartipàs de productes i serveis, d'augment de la satisfacció i de l'enriquiment professional** i emocional, de l'increment del benestar per la compartició de decisions amb la Fundació, de la millora de la qualitat dels serveis que presten i de l'**increment de la seva visibilitat**.

El **Servei de Tuteles** de la Generalitat de Catalunya identifica la **Fundació Tutelar de les Comarques Gironines com a referent del sector** en la gestió del servei i per tant com a model a seguir per altres fundacions tutelars del territori.

5. Impactes i retorns socials destacats

5.1. Aplicació de polítiques inclusives principalment adreçades als usuaris amb problemàtiques de salut mental, addiccions o trastorns de conducta

Dins el capítol d'estalvis a les administracions públiques, és significatiu aquell que es produeix pel fet de promoure que els usuaris visquin en pisos amb serveis i integrats en la comunitat amb els suports necessaris per a una vida autònoma. Durant les sessions de treball, **els usuaris van explicitar que el fet de viure dins l'entorn comunitari els produïa benestar emocional, lligat a una millora de l'autoestima, a l'augment del grau d'autonomia i a la normalització de les relacions afectives**. Els estalvis en psicoteràpia s'han comptabilitzat dins aquest estudi, però si analitzem en profunditat l'enfocament promogut per la Fundació, observem **dos retorns molt importants que se'n deriven: l'estalvi produït pel programa de suport comunitari** i l'estalvi que es produeix pel fet que els usuaris pateixen **menys episodis de crisi** des que estan acompanyats

per serveis professionals orientats a la seva autonomia personal i per tant **ingressen menys en les unitats d'aguts i subaguts dels hospitals.**

Anàlisi de l'estalvi produït pel programa de suport comunitari. Millora de la integració

325 persones tutelades per la Fundació viuen en pisos amb suports. Algunes d'elles reben el Servei d'Ajuda a Domicili (SAD) i altres el Servei de Suport a l'Autonomia a la Pròpia Llar. La despesa per aquests dos conceptes és de 1.591.200 € a l'any.

A aquestes despeses hem de sumar les del lloguer de l'habitatge i les contractacions de serveis domèstics, que impliquen 250 € mensuals de mitjana. Si sumem el cost de la cistella de la compra, **la despesa anual total per l'aplicació del programa de suport comunitari és de 3.089.674,00 €.**

El recurs alternatiu principal per als tutelats amb problemàtica de salut mental és la Llar Residència. La despesa anual, calculada a partir de les tarifes del catàleg de serveis del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya, que suposaria una xifra de 325 usuaris en una llar residència ascendeix a **6.962.101,25 €.**

L'estalvi en valor absolut és de 3.872.427,25 € anuals. Tenint en compte que el mòdul social (contribució de l'administració) està estipulat en un 38,15% del cost de la plaça, **l'estalvi per a l'administració és de 1.477.330,99 € anuals. L'estalvi per a l'usuari, en funció del copagament actual assignat (61,85% del cost) suposa 2.395.096,25 € anuals.**

Quan es depuren els resultats i es té en compte que la Fundació treballa en xarxa amb els serveis de salut i altres agents, s'obté una **taxa de retorn de 0,49** per a les administracions i de 0,79 per als usuaris (o tutors). **Així, per cada euro que s'inverteix en la Fundació, l'administració s'estalvia 0,49 € en concepte de desinstitucionalització de les persones tutelades.**

Millora del Benestar. Disminució d'ingressos hospitalaris

Els usuaris que viuen en pisos amb serveis de suport han expressat la seva satisfacció per viure integrats en un entorn més normalitzat i per la millora de l'autoestima que això suposa. Han millorat les seves relacions socials i han augmentat el seu grau d'autonomia. La suma de tots aquests factors produeix una major estabilitat a nivell psíquic. **La conseqüència directa és una disminució dràstica en el nombre d'ingressos en unitats d'aguts i subaguts d'hospitals a causa de descompensacions i crisis.**

En alguns casos s'han produït canvis de gran dimensió. Hi ha persones que feien fins a 30 ingressos l'any i fa molt de temps que no en fan cap.

Incloem la següent estimació dins l'estudi, conscients que la xifra d'estalvi resultant pot ser molt més elevada. El càlcul precís de la disminució d'ingressos hospitalaris implicaria el seguiment dels registres dels ingressos durant anys i caldria remuntar-se al període en què l'usuari no tenia suport professional orientat a la vida independent. Les estimacions més conservadores apunten a una reducció de com a mínim el 75% d'ingressos per crisis.

Les dades de què disposa la Xarxa de Salut Mental i Addiccions de Girona i comarques (gestionada per l'empresa pública Institut d'Assistència Sanitària) assenyalen que només un 10% dels tutelats que viuen a domicili va necessitar algun ingrés hospitalari per descompensació, és a dir, **només 32 persones de les 325 integrades a la comunitat.**

La taula següent **resumeix l'estimació de l'estalvi produït.** Com a base de càlcul s'ha escollit el nombre d'episodis d'ingrés a la Unitat de subaguts de l'hospital (Parc Hospitalari Martí i Julià. Salt), on l'estada mitjana és de 56 dies.

Nombre d'ingressos totals 2015	61
Ingressos sense suport comunitari	244
Estada mitjana (dies) en subaguts	56
Preu estada diària en subaguts	114 €
Preu estada de 56 dies	6.384 €
Estalvi anual per al Sistema de Salut Pública degut a l'estabilitat psíquica de les persones protegides	1.200.192 €

Taula 4. Resum de dades de l'estalvi per disminució d'ingressos

L'estudi fa evident que l'aplicació de polítiques d'inclusió millora la qualitat de vida dels usuaris i redueix enormement la despesa pública. **La contribució a la ràtio de retorn és de 0,40 € per euro invertit.**

Els dos retorns principals vers els sistemes de salut i benestar públics per l'aplicació del programa de suport comunitari suposen 0,89 € per euro invertit. Sembla clar que és interessant continuar i potenciar aquesta línia d'atenció a les persones.

5.2. Millora de l'autonomia dels usuaris

Molts dels usuaris que viuen en pisos integrats a la comunitat valoren com a element positiu l'aprenentatge fet sobre com desenvolupar-se tant a l'entorn com a l'habitatge. Gràcies als serveis de suport i a l'atenció i supervisió que reben dels agents de tutela, han incorporat bons hàbits i han après a realitzar tasques i gestions de la vida quotidiana. **El retorn per l'estalvi en contractació de serveis especialitzats és de 0,14€/1€ invertit.**

5.3. Estalvis i Ingressos addicionals de les famílies dels usuaris

Els familiars disposen de molt més temps per a ells mateixos, bé per dedicar-lo al lleure, bé per incrementar l'ocupació laboral. S'estima que el cost del sobreesforç

econòmic de les famílies a càrrec de persones amb necessitats de suport és l'equivalent al cost de la dedicació de 6 hores a la setmana d'una treballadora familiar, segons la recerca "Estudio del sobre-esfuerzo económico que la discapacidad intelectual ocasiona en la familia en España" (FEAPS, 2008).

L'índex de retorn calculat en aquest cas és de 0,95 €/1€ (2.190.240,00 € anuals).

A més, una part dels familiars augmenta el seu nivell d'ingressos pel fet **d'incrementar la jornada laboral**. S'estima que els familiars han augmentat els ingressos nets en 414.589,79 €, contribuint alhora a la dinamització econòmica de l'entorn en **0,32 €/1€ invertit**.

5.4. Estalvi per disminució de necessitats psicoterapèutiques

Les famílies dels tutelats valoren molt positivament el descans i la tranquil·litat que han assolit a partir de l'atenció tutelar. En molts casos s'han normalitzat les relacions familiars, sobretot perquè l'usuari ha incorporat bons hàbits i habilitats per a l'autocontrol. Així són necessàries moltes menys sessions de psicoteràpia per ajudar-lo a gestionar les situacions complexes. L'estalvi associat **suposa un retorn de 0,13€/1€ invertit**. En aquest sentit, els tutelats, en especial les persones amb problemes de salut mental, van expressar el mateix benefici, amb una intensitat de retorn en forma d'estalvi de necessitats de serveis psicoterapèutics de **0,15 €/1€**.

C. Santander 1
17005 Girona
(Catalonia, Spain)
Tel. +34 972 24 91 10
Fax +34 972 40 27 59

info@fundaciotutelar.org
www.fundaciotutelar.org

 @TFutelar

